

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 347. 73

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v6.2025.6>

В. О. Дюкарев

аспірант кафедри фінансового права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

orcid.org/0009-0002-1727-2427

ПРИНЦИП ФІСКАЛЬНОЇ ПРОЗОРОСТІ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ В БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ У ПЕРІОД ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У статті здійснено комплексний правовий аналіз принципу фінансової прозорості в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. Розкрито зміст і значення фінансової прозорості як складової принципу публічності та прозорості бюджетної системи, визначеного Бюджетним кодексом України. Проаналізовано нормативно-правові засади забезпечення доступу до бюджетної інформації, а також особливості їх застосування в умовах воєнного стану з урахуванням обмежень, зумовлених потребами національної безпеки.

Особливу увагу приділено дослідженню меж реалізації фінансової прозорості у сфері оборонних і таємних видатків, а також аналізу змін до бюджетного законодавства, спрямованих на адаптацію бюджетного процесу до воєнних умов. Наголошено, що протягом правового режиму воєнного стану зміни до Бюджетного кодексу України дозволили прискорити перерозподіл видатків, використовувати резервний фонд на потреби безпеки та оборони, а також врегулювати бюджетне фінансування пріоритетних видатків. Проте навіть за таких змін органи влади зобов'язані звітувати про використання цільових коштів, особливо міжнародної допомоги.

Обґрунтовано, що навіть за умов надзвичайного правового режиму держава зобов'язана забезпечувати належний рівень підзвітності та контролю за використанням публічних коштів, зокрема міжнародної фінансової допомоги. Зроблено висновок про ключову роль цифрових інструментів відкритості публічних фінансів у підтриманні фінансової прозорості під час війни. Запропоновано напрями вдосконалення правового регулювання фінансової прозорості з урахуванням міжнародних стандартів та досвіду інших держав.

Ключові слова: фінансова прозорість, бюджетна система, принципи бюджетної системи, воєнний стан, бюджетний процес, публічні фінанси, доступ до публічної інформації, оборонні видатки, бюджетне законодавство, цифрові сервіси.

Diukariev V. O. PRINCIPLE OF FISCAL TRANSPARENCY: ESSENCE AND FEATURES OF IMPLEMENTATION IN THE BUDGETARY SPHERE DURING THE PERIOD OF THE LEGAL REGIME OF MARTIAL STATE IN UKRAINE

The article offers a comprehensive legal analysis of the principle of fiscal transparency within the legal framework of martial law in Ukraine. It reveals the content and significance of fiscal transparency as an integral component of the principle of budget system transparency, as defined by the Budget Code of Ukraine. The study analyzes the regulatory and legal framework for ensuring access to budgetary information, as well as the specific features of its application during martial law, taking into account the limitations обусловлені national security needs.

Special attention is paid to examining the limits of fiscal transparency in the defense and classified expenditure sphere, as well as to analyzing amendments to budget legislation aimed at adapting the budget process to wartime conditions. It is emphasized that during the legal regime of martial law, amendments to the Budget Code of Ukraine made it possible to accelerate the reallocation of expenditures, use the reserve fund for security and defense needs, and regulate budget financing of priority expenditures. However, even under such conditions, public authorities are obliged to report on the use of targeted funds, particularly international financial assistance.

It is substantiated that even under an extraordinary legal regime, the state is obliged to ensure an appropriate level of accountability and control over the use of public funds, including international financial assistance. The article concludes that digital instruments for ensuring the openness of public finances play a key role in maintaining fiscal transparency during wartime. Directions for improving the legal regulation of fiscal transparency are proposed, taking into account international standards and the experience of other countries.

Key words: fiscal transparency, budget system, principles of the budget system, martial law, budget process, public finances, access to public information, defense expenditures, budget legislation, digital services.

Постановка проблеми. Фінансова прозорість є одним із ключових принципів сучасної бюджетної системи та ефективного публічного управління. Вона передбачає відкритість, доступність, повноту й достовірність інформації про формування, розподіл та використання публічних фінансів, що забезпечує підзвітність органів

влади перед суспільством, ефективність бюджетних рішень та мінімізацію корупційних ризиків. В Україні прямого нормативного закріплення принцип фінансової прозорості не знайшов, проте з огляду на зміст принципу публічності і прозорості, який відповідно до Бюджетного кодексу України передбачає інформування громадськості

з питань бюджетної політики, складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів [1, п. 10 ч. 1 ст. 7], можемо констатувати доцільність розгляду принципу фінансової достатності як складової принципу публічності і прозорості бюджетної системи. Таким чином, фінансова прозорість виступає юридично обов'язковою вимогою до діяльності всіх учасників бюджетного процесу.

Починаючи з 24 лютого 2022 року Україна функціонує в умовах правового режиму воєнного стану, що відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає тимчасове обмеження окремих прав та свобод задля забезпечення національної безпеки [2]. Воєнний стан вплинув на всі сфери державної діяльності, включаючи бюджетний процес і фінансову політику. Це створює парадокс: з одного боку, виникає потреба в максимальній оперативності бюджетних рішень, а з іншого – необхідність підвищеної прозорості та підзвітності відповідальних за розпорядження державними коштами.

У науковій літературі й практичному вимірі залишається відкритим питання: як принцип фінансової прозорості реалізується в умовах воєнного стану, коли державні інституції працюють у надзвичайних умовах, а деякі аспекти публічності можуть бути обмежені з міркувань безпеки. Виникає потреба системного правового аналізу цього явища з урахуванням національного законодавства, міжнародних стандартів та практики застосування норм у воєнний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці зазначають, що фінансова прозорість є не тільки технічним механізмом, а й основою довіри громадян до уряду та бюджетної політики. Міжнародні дослідження, зокрема МВФ, визначають фінансову прозорість як один із стандартів належного бюджетного управління, що включає відкритий доступ до інформації про бюджетні рішення, прогнозування та ризики [3]. У раціональному бюджетному управлінні підкреслюється значення прозорості у забезпеченні підзвітності та участі громадськості в бюджетному процесі.

Попри ці здобутки, спеціальних досліджень щодо реалізації принципу фінансової прозорості саме в умовах дії воєнного стану в Україні поки що недостатньо. Існуючі праці радше аналізують загальні аспекти бюджетної політики в умовах війни або досвід інших країн у надзвичайних ситуаціях, не фокусуючись на юридичних механізмах фінансової прозорості.

Мета дослідження. Метою цієї статті є юридичне та інституційне осмислення принципу фінансової прозорості в Україні в період дії пра-

вового режиму воєнного стану, визначення його меж, форм реалізації, а також оцінка впливу воєнних обмежень на бюджетну прозорість.

Виклад основного матеріалу. Підкреслимо, що на сучасному етапі розвитку світових держав лише їх невелика кількість чітко визначають прозорість у своїх законах про бюджет. Однак такі правові визначення різняться. Так, в деяких країнах основний фокус ґрунтується саме на типі та якості тієї інформації, що надається, а в інших – увага приділяється меті розкриття відповідної публічної інформації. При цьому доволі часто відрізняються не лише позначені аспекти змісту принципу прозорості, а й його реалізація. Приміром, згідно з Кодексом фінансової стабільності Великої Британії одним з ключових принципів визначено прозорість у встановленні цілей фінансової політики, її реалізації та оприлюдненні державних рахунків. Закон про фінансову відповідальність та управління бюджетом Індії містить положення про забезпечення більшої прозорості у фінансових операціях центрального уряду, а Закон ПАР про управління державними фінансами регламентує обов'язок щодо забезпечення прозорості, підзвітності та розумного управління доходами, витратами, активами, а також виконання зобов'язань установ, до яких застосовується цей Закон [4]. Наведене наочно демонструє, що дійсно в законодавстві тих чи інших держав передбачаються різні підходи до закріплення прозорості. Разом із цим можна говорити про певну схожість. Так, по-перше, прозорість визначена як один з основних принципів, на яких базується бюджетна система. По-друге, країни, які визначають прозорість як основоположний принцип у сфері публічних фінансів мають доволі молоде законодавство (крім Великобританії).

На наше переконання, доволі цікавим в контексті дослідження фінансової прозорості є досвід Нової Зеландії. Закон Нової Зеландії «Про державні фінанси» був прийнятий парламентом ще у 1989 р. Водночас у 2005 р. Казначейство країни опублікувало Керівництво до зазначеного закону з доволі докладними роз'ясненнями, яким чином його положення сприяють прозорості в бюджетно-податковій сфері [5]. Підкреслимо, що на відміну від багатьох інших законів про бюджет, вищезгаданий Закон прямо вказує, яким чином принципи прозорості повинні бути реалізовані на практиці. Зокрема, передбачено, щоб уряди чітко заявляли про свої довгострокові фінансові цілі та короткострокові фінансові наміри і порівнювали їх з принципами відповідального податкового управління, а також представляли широкий спектр економічної та податкової інформації. Відзначається, що реалізації цього Закону сприяють розумна податково-

бюджетна політика і прозорість у бюджетно-податковій сфері. Відповідно до закону, обов'язком уряду є дотримання його політичних цілей, забезпечення можливості парламентської перевірки, а зобов'язання щодо податкової звітності покладаються на Казначейство і міністрів [5, с. 3]. Як вбачається, позитивним є розгляд фінансової прозорості, як у бюджетно-, так і у податково-правовому контекстах. Справа в тому, що коли ми говоримо про принцип фінансової прозорості як принцип публічних фінансів, виокремлення лише бюджетної складової не дозволяє охопити всю сутність публічних фінансів та публічної фінансової діяльності, яка реалізується спеціально уповноваженими органами. Водночас в межах цієї публікації ми акцентуємо увагу на особливостях реалізації принципу фінансової прозорості саме в бюджетній сфері в умовах воєнного стану в Україні.

Як ми вже вказували вище, в Україні немає жодного нормативного документа, в якому було б закріплено принцип фінансової прозорості та деталізовано специфіку його реалізації. Ми також наголошували, що принцип фінансової прозорості є компонентом загального принципу публічності і прозорості бюджетної системи (ст. 7 Бюджетного кодексу України). При цьому загальна сутність цього принципу розкривається й у ст. 28 Бюджетного кодексу України, якою передбачається забезпечення доступу до інформації про бюджетні процеси, включно з прогнозуванням, ухваленням бюджету, його виконанням, а також звітуванням про результати [1]. У національному законодавстві доступ до такої інформації гарантується також Законом України «Про доступ до публічної інформації» [6]. Ст. 6 цього Закону передбачено, що не може бути обмежено доступ до інформації про складання, розгляд і затвердження бюджетів, кошторисів розпорядників бюджетних коштів та плани використання бюджетних коштів одержувачів бюджетних коштів, а також їх виконання за розписами, бюджетними програмами та видатками (крім таємних видатків), взяття розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів бюджетних зобов'язань або здійснення розпорядження бюджетними коштами у будь-який інший спосіб, планування, формування, здійснення та виконання закупівлі товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти, у тому числі оборонних закупівель (крім випадків, якщо окрема інформація про закупівлі товарів, робіт і послуг становить державну таємницю відповідно до Закону України "Про державну таємницю") ...Доступ до зазначеної інформації забезпечується розпорядниками інформації відповідно до положень статті 5 цього Закону [6].

Відповідно до ст. 31 Бюджетного кодексу України [1] таємні видатки, передбачені на діяль-

ність органів державної влади, в інтересах національної безпеки включаються до Державного бюджету України без деталізації. Вони контролюються, звіти про їх проведення розглядаються уповноваженими органами, а також Верховною Радою України на закритому пленарному засіданні. З огляду на наведене підкреслимо, що інформація про такі видатки не оприлюднюється в загальному порядку і, відповідно, доступ до такої інформації має обмежене коло учасників бюджетного процесу. Проте наголосимо, що введення такого режиму інформації про таємні видатки бюджету не пов'язано з введенням правового режиму воєнного стану в Україні. Водночас наведений припис дозволяє нам зробити висновок про те, що принцип фінансової прозорості у бюджетній сфері має певні межі реалізації.

Відповідно до абз. 2 ст. 64 Конституції України в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень [7]. Говорячи про право на доступ до публічної інформації, зокрема, про бюджетну інформацію, підкреслимо, що такі обмеження можуть стосуватися інформації, яка прямо може завдати шкоди обороноздатності держави, але не повинні поширюватися на загальні бюджетні показники, які не мають оперативно-тактичного значення.

Слід акцентувати увагу на тому, що законодавець впровадив механізми адаптації бюджетного процесу до нових умов. Зокрема, протягом правового режиму воєнного стану зміни до Бюджетного кодексу України дозволили прискорити перерозподіл видатків, використовувати резервний фонд на потреби безпеки та оборони, а також врегулювати бюджетне фінансування пріоритетних видатків. Проте навіть за таких змін органи влади зобов'язані звітувати про використання цільових коштів, особливо міжнародної допомоги (звітні форми бюджету, офіційні публікації Мініфіну).

Приміром, на період дії воєнного стану органи місцевого самоврядування (далі – ОМС), їх виконавчі органи, місцеві держадміністрації, військово-цивільні адміністрації продовжують здійснювати бюджетні повноваження. У разі ж утворення військових адміністрацій такі повноваження здійснюють військові адміністрації. Після внесених змін знову стало обов'язковим оприлюднення нормативно-правових актів та інших документів, які застосовуються під час бюджетного процесу.

Можливість не оприлюднювати такі документи була передбачена абз. 8 п.п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» № 252 (редакція від 08.11.2022 р.). Так, було закріплено, що військові адміністрації населених пунктів, обласні, районні та Київська місь-

ка військовій адміністрації здійснюють управління коштами місцевих бюджетів без оприлюднення нормативно-правових актів та інших документів, які застосовуються під час бюджетного процесу [8]. Зрозуміло, що така норма була передбачена для того, аби оптимізувати прийняття рішень про фінансування відповідних бюджетних видатків на місцевому рівні й для того, щоб мінімізувати певні бюрократичні процедури. Водночас такий підхід законодавця, знову ж таки, обмежує межі дію принципу фінансової прозорості у бюджетній сфері, а також такий законодавчий підхід міг привести до зловживання правом відповідних учасників бюджетного процесу на місцевому рівні, зокрема, нецільовому використанню бюджетних коштів.

Підкреслимо, що у чинній редакції (від 01 січ. 2025 р.) аналізованої Постанови № 252 цей пункт виключено [8]. Наразі діє норма ч. 10 ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2], в якій регламентовано, що у період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування, військово-цивільних адміністрацій та військових адміністрацій, а також їх посадових осіб не поширюються вимоги п. 3 ч. 1 (у частині оприлюднення проектів актів) та ч. 4 ст. 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [6]. Перед усім в цій ситуації йдеться про перелік та умови отримання послуг, форми і зразки документів, правила їх заповнення, а також проекти нормативно-правових актів, рішень ОМС, розроблені відповідними розпорядниками, які мають оприлюднюватися ними не пізніше як за 10 робочих днів до дати їх розгляду з метою прийняття. З огляду на вищевказане, зазначені документи все-таки можна не оприлюднювати.

Крім того, п. 22 «Прикінцевих та перехідних положень» Бюджетного кодексу України, в період дії воєнного стану не застосовується ч. 5 ст. 28. Останньою передбачено, що інформація про виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів підлягає оприлюдненню не пізніше 1 березня року, що настає за роком звіту: Державного бюджету України – на офіційних сайтах Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України; місцевих бюджетів – на офіційних сайтах Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів відповідних місцевих рад, або в інший спосіб відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» [1].

При цьому підкреслимо, що ця стаття Бюджетного кодексу України має назву «Доступність інформації про бюджет» і містить доволі розгалужений перелік інформації стосовно того, які суб'єкти, до якого часу, яку інформацію (які документи) і в який спосіб мають опри-

люднювати. Так, Міністерство фінансів України до 20 березня року, що настає за звітним, здійснює публічне представлення звіту про виконання Державного бюджету України за попередній бюджетний період, в якому беруть участь уповноважені представники Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, Рахункової палати. Інформація про час і місце публічного представлення оприлюднюється разом із звітом про виконання Державного бюджету України.

Щодо головних розпорядників бюджетних коштів, то вони здійснюють публічне представлення інформації про виконання бюджетних програм, у тому числі досягнення цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, у межах бюджетних програм за звітний бюджетний період до 15 березня року, що настає за звітним, та публікують оголошення про час та місце проведення публічного представлення такої інформації. При цьому передбачено, що вказані учасники бюджетного процесу оприлюднюють шляхом розміщення на своїх офіційних сайтах (головні розпорядники коштів місцевих бюджетів можуть оприлюднювати в інший спосіб, передбачений чинним законодавством. Зокрема, підлягає оприлюдненню: (1) інформація про цілі державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, та показники їх досягнення в межах бюджетних програм за звітний бюджетний період – до 15 березня року, що настає за звітним;

(2) паспорти бюджетних програм на поточний бюджетний період (включаючи зміни до паспортів бюджетних програм) – протягом трьох робочих днів з дня затвердження таких документів;

(3) звіти про виконання паспортів бюджетних програм за звітний бюджетний період – протягом трьох робочих днів після подання річної бюджетної звітності;

(4) звіти про стан підготовки та реалізації публічних інвестиційних проектів та програм публічних інвестицій за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного і соціального розвитку, – один раз на півріччя (рік), до 20 числа місяця, наступного за звітним періодом;

(5) результати оцінки ефективності бюджетних програм за звітний бюджетний період – у двотижневий строк після подання річної бюджетної звітності;

(6) результати оцінки ефективності публічних інвестиційних проектів та програм публічних інвестицій – у двотижневий строк після подання звіту про стан підготовки та реалізації публічних

інвестиційних проєктів та програм публічних інвестицій за рік;

(7) звіти про огляди витрат державного бюджету – протягом трьох робочих днів після подання таких звітів до Кабінету Міністрів України [1].

Публічне представлення інформації про виконання місцевих бюджетів відповідно до показників, бюджетні призначення щодо яких затверджені рішенням про місцевий бюджет, здійснюється до 20 березня року, що настає за звітним. Інформація про час і місце публічного представлення такої інформації оприлюднюється разом з інформацією про виконання відповідних бюджетів [1, ст. 28].

З огляду на викладене, можемо констатувати, що за загальним правилом відповідні учасники бюджетного процесу відповідальні за оприлюднення відповідної бюджетної інформації для громадян і у такий спосіб забезпечується реалізація принципу фіскальної прозорості. Підкреслимо, що наразі чинне бюджетне законодавство дозволяє певні послаблення щодо реалізації відповідних положень про забезпечення фіскальної прозорості. Разом із цим, на наше переконання, такі положення мають застосовуватись у випадках реальної неможливості надати цю інформацію для широкого загалу, оскільки правовий режим воєнного стану функціонує в країні на момент написання цієї статті вже майже чотири роки і відсутність обов'язку оприлюднювати відповідну бюджетну інформацію може порушувати дисципліну учасників бюджетного процесу і створювати перепони у реалізації принципу публічності і прозорості.

Водночас підкреслимо, що на офіційному сайті Державної казначейської служби України опубліковані квартальні звіти про виконання Державного бюджету України протягом 2024 року за (3, 6 та 9 місяців) [9]. Тож, певна інформація у сфері бюджетної діяльності у своїй динаміці протягом відповідного бюджетного періоду доведена до відома громадян належним чином, що є позитивним.

Окремої уваги заслуговує питання фіскальної прозорості у сфері оборонних витрат. З одного боку, ці витрати мають підвищений рівень чутливості, з іншого – саме вони становлять значну частку державного бюджету в умовах війни. Закон України «Про державний бюджет» на відповідний рік, а також Бюджетний кодекс України встановлюють спеціальний режим планування та виконання таких видатків. Водночас Україна дотримується підходу, за яким загальні обсяги фінансування сектору безпеки і оборони, структура видатків та результати їх використання підлягають оприлюдненню у зведених формі. Такий

баланс між вимогами безпеки та принципом прозорості є важливим для збереження довіри міжнародних партнерів та донорів. Прикладом таких практик є відкриті портали використання публічних коштів та системи електронних закупівель «Prozorro», де оприлюднюється інформація про контрактні зобов'язання на оборонні потреби. Зазначимо, що в умовах воєнного стану ключову роль у забезпеченні фіскальної прозорості відіграють цифрові інструменти. Функціонування системи публічних закупівель «Prozorro», Єдиного вебпорталу використання публічних коштів, а також відкритих бюджетних даних забезпечує безперервність контролю за фінансовими потоками навіть за умов обмеженої фізичної присутності та ризиків безпеки. Підкреслимо, що Закон України «Про публічні закупівлі» [10] та підзаконні акти Кабінету Міністрів України [11] встановлюють обов'язок оприлюднення інформації про закупівлі, у тому числі в умовах воєнного стану, що сприяє зменшенню корупційних ризиків та підвищенню ефективності використання бюджетних коштів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що принцип фіскальної прозорості є невід'ємною складовою одного з принципів сучасної бюджетної системи та важливим елементом належного публічного управління. В Україні він не закріплений як самостійний принцип бюджетного законодавства, проте реалізується через принцип публічності і прозорості бюджетної системи, визначений у Бюджетному кодексі України, а також через норми законодавства про доступ до публічної інформації.

Доведено, що запровадження правового режиму воєнного стану істотно вплинуло на механізми реалізації фіскальної прозорості, зумовивши тимчасове звуження обсягу публічної бюджетної інформації та спрощення окремих процедур бюджетного процесу. Водночас воєнний стан не скасовує принципу фіскальної прозорості, а лише модифікує його форми та межі з урахуванням потреб національної безпеки. Спеціальні зміни до Бюджетного кодексу України, система публічних порталів, публікація даних про міжнародну допомогу та відкриті бюджетні звіти свідчать про прагнення зберегти високий рівень прозорості навіть у критичних ситуаціях. Як вбачається, подальший розвиток бюджетного законодавства України потребує чіткого нормативного закріплення принципу фіскальної прозорості, визначення його змісту, меж та спеціальних механізмів реалізації в умовах надзвичайних правових режимів. Це сприятиме зміцненню довіри суспільства та міжнародних партнерів, а також підвищенню ефективності використання публічних фінансів.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n203>
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. IMF Fiscal Transparency Code, 2018. 183 p. URL: www.elibrary.imf.org
4. Folcher A, Renzio P. De The road to budget transparency: Learning from country experience. URL: <https://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/the-road-to-budget-transparency-in-six-countries-ibp-paper-2017.pdf>
5. Renzio P. De, Kroth V. Transparency and participation in public financial management: What do budget laws say? *Research notes: Brief analyses of issues related to budget transparency, participation, and accountability*. URL: <https://www.internationalbudget.org/publications/ibp-research-note-no-1-transparency-and-participation-in-public-financial-management-what-do-budget-laws-say-2/>
7. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
8. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
9. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 берез. 2022 р. № 252. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF/ed20221108/parach_7:pp2:pu1:nz_1#n20
10. Звіт про виконання Державного бюджету України за 9 місяців 2024 року. URL: <https://www.treasury.gov.ua/file-storage/zvit-pro-vykonannia-derzhavnoho-biudzhetu-ukrainy-za-9-misiatsiv-2024-roku>
11. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
12. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовт. 2022 р. № 1178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025